

Skapad av: Sophia Croona	Modifierad av: Katrin Håkansson	Dokumentnummer: 586771	Modifierad datum: 2022-05-23	Revision: 0
-----------------------------	------------------------------------	---------------------------	---------------------------------	----------------

Diarienummer: LN VBG220013

Lokal nämnd Varbergs problembild inför Medborgarlöfte 2023

Formen för framtagande

Vid Lokal nämnd Varbergs sammanträde 2022-03-28 förde nämnden samtal kring de samhällsutmaningar de ser (kommer) framöver, och utifrån det har nedanstående underlag arbetats fram. Efter att beslut fattats i Lokal nämnd Varberg skickas detta som underlag inför samverkansparternas framtagande av gemensam problembild. Den senare presenteras vid Folkhälso- och trygghetsrådet 2022-10-04 för gemensamt samtal mellan parterna, och därefter framtagande av förslag till medborgarlöfte inför 2023.

Lokal nämnd Varbergs medskick inför framtagande av en gemensam problembild

I Lokal nämnd Varbergs problembild 2020 och 2021 låg fokus på effekterna av Covid-19 utifrån ett folkhälsoperspektiv. Särskilt betonades risken för ökade skillnader i hälsa mellan grupper, vilket är en bild som bekräftas av coronakommissionen. I sitt slutbetänkande lyfter de att pandemin drabbat redan utsatta grupper särskilt hårt och på det viset bidragit till att öka de ojämlikheter som fanns redan innan pandemin¹.

Trots att Covid-19 inte längre klassas som en allmänfarlig och samhällsfarlig sjukdom i Sverige, kan konsekvenserna i sin helhet inte sammanfattas än. Hur skillnader i livsvillkor och förutsättningar utvecklas är därför fortsatt viktigt att följa eftersom ojämlikhet i hälsa både påverkar samhällsutvecklingen i stort och individens möjlighet att leva ett gott liv. Det är också viktigt att komma ihåg att ojämlikheten skapas av systematiskt olika livsvillkor, levnadsförhållanden och levnadsvanor som går att påverka².

Att skillnader i hälsa och livsvillkor påverkar sårbarheten hos olika sociala grupper vid en kris är ett viktigt perspektiv att bära med sig. Rysslands invasion av Ukraina är ett exempel där det i nuläget dock är svårt att uttala sig om konsekvenserna på folkhälsan i Sverige. Oro för hur situationen ska utveckla sig på kort och lång sikt, påverkan på ekonomin och energiförsörjning samt tillgången till livsmedel och andra varor är faktorer som kan påverka utvecklingen för både samhälle och individer. Det faktum att människor från Ukraina nu bor i Sverige och i Varberg ställer krav på omgivningen för att en god integration ska kunna skapas då dessa, liksom andra människor som flytt krig och katastrofer, behöver omsorg och stöd.

Ytterligare en aspekt av skillnader i livsvillkor är att skillnaderna i sig kan ses som en social risk och bidra till en ökad social oro. En social risk är möjliga händelser, beteenden eller tillstånd med ursprung i människors relationer, livsvillkor och levnadsförhållanden som får negativa konsekvenser på det som av samhället definieras som skyddsvärt. En social risk

¹ [Sverige under pandemin SOU 2022:10 Volym 2 Förutsättningar, vägval och utvärdering \(coronakommissionen.com\)](https://www.coronakommissionen.com)

² [Hur hänger livsvillkor och hälsa ihop? — Folkhälsomyndigheten \(folkhalso-myndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se)

Skapad av: Sophia Croona	Modifierad av: Katrín Håkansson	Dokumentnummer: 586771	Modifierad datum: 2022-05-23	Revision: 0
-----------------------------	------------------------------------	---------------------------	---------------------------------	----------------

kräver omständigheter som gör dem möjliga att inträffa, så kallade riskfaktorer. Riskfaktorer och dess motsats skyddsfaktorer är ojämnt fördelat beroende på kön, utbildning, arbete, boendemiljö, funktionsförmåga osv. Dessa återfinns på såväl individ-, grupp- och samhällsnivå³. Även i Varbergs kommun är risk- och skyddsfaktorer ojämnt fördelade beroende på skillnader i livsvillkor, livsmiljö och levnadsvanor⁴. Att ha en medvetenhet kring hur strukturerna för denna fördelning ser ut skapar bättre förutsättningar för samhället att bidra med kompensatoriska insatser för att utjämna skillnader och på så sätt möjliggöra för samtliga varbergsbor att leva ett gott liv.

Tillit och psykisk ohälsa – särskilt viktiga områden i Lokal nämnd Varbergs problembild

En hög mellanmännisklig tillit och förtroende för samhällets institutioner är en viktig del i arbetet för en hållbar utveckling och i vad som, i förhållande till sociala risker, betraktas som skyddsvärt i samhället. Den mellanmänniskliga tilliten är fortsatt hög i Sverige, men tendenser finns till ökade skillnader mellan olika grupper i samhället. Så mår vi i Halland (2018) visar att det finns skillnader i tillit mellan olika geografiska områden i Varberg, men också mellan olika åldersgrupper där nära varannan i åldern 16-18 år svarar att de i allmänhet inte litar på de flesta människor. Undersökningen visar även att män med tillitsbrist i högre utsträckning upplever ohälsa, stress och ångest än män med tillit. Kvinnor med tillitsbrist upplever i högre utsträckning ohälsa, nedsatt psykiskt välbefinnande, stress, ångest och otrygghet än kvinnor med tillit⁵. Att skapa förutsättningar för invånares delaktighet och möjlighet till medskapande, kan vara ett sätt att möta en ökad polarisering och minskad tillit där grupper upplever att de inte får samma chans som andra att tillvarata eller förbättra sina livschanser. Viktigt att komma ihåg är att det inte bara är invånarnas tillit och förtroende för de demokratiska institutionerna som är betydande för att skapa en inkluderande hållbar utveckling, utan det är också tilliten från det offentliga gentemot invånarna⁶.

Forskningsinstitutet Forte (2021) lyfter i sin kunskapsöversikt fram att den psykiska ohälsan hos barn och unga har ökat över tid. I begreppet psykisk ohälsa ingår både milda till svåra psykiska besvär, exempelvis oro och ångest, nedstämdhet och sömnproblem och psykiatriska tillstånd som diagnosticeras. Det är viktigt att lyfta fram att en övervägande majoritet av barn och unga uppger ett gott psykiskt välbefinnande, vilket också har varit relativt stabilt över tid. Trots detta syns en ökning av självrapporterade svåra psykiska besvär och en ökad vårdkonsumtion. Både psykiska besvär och vårdinsatser inom psykiatri är mer vanligt förekommande hos tjejer än hos killar. När det gäller svåra besvär av oro och ångest har dock en proportionellt större ökning skett hos unga män jämfört med unga kvinnor. Dessutom är självmord vanligare bland unga män och pojkar, vilket kan ses som den yttersta konsekvensen av psykiskt lidande⁷. Varbergs Lupp-resultat

³ [Rapport \(msb.se\)](#)

⁴ [Region halland](#) Så mår vi i Halland, 2018

⁵ [Hälsogeografi : Region halland](#)

⁶ Tillit – Ett kunskapsunderlag av Region Hallands lokala nämnder, 2021

⁷ [Psykiskt välbefinnande, psykiska besvär och psykiatriska tillstånd hos barn och unga – begrepp, mätmetoder och förekomst \(forte.se\)](#)

Skapad av: Sophia Croona	Modifierad av: Katrín Håkansson	Dokumentnummer: 586771	Modifierad datum: 2022-05-23	Revision: 0
-----------------------------	------------------------------------	---------------------------	---------------------------------	----------------

från 2018 visar att det finns skillnader i självrapporterade psykosomatiska besvär mellan olika grupper. Nedstämdhet flera gånger i veckan eller oftare och sömnsvårigheter (svårt att somna, sovit dåligt) är besvär där både ungdomar med funktionsnedsättning, ungdomar som är oroliga för familjens ekonomi, ungdomar som identifierar sig som hbtq-person och ungdomar födda utanför Sverige i betydligt högre grad uppger besvär än andra⁸.

Psykiska besvär är vanligt förekommande och ofta handlar det om normala reaktioner på påfrestningar i livet. Men beroende på omfattning och individens livssituation kan hjälp och stöd behövas på olika sätt. Likväl kan samhället behöva stärka det stöd som erbjuds till föräldrar och andra vuxna i barn och ungas närhet, i syfte att dessa ska vara bättre rustade att vägleda barnen i frågor rörande deras inre liv redan i tidig ålder. På så sätt kan en god grund läggas för att barn och unga har bra verktyg att använda sig av när påfrestningar i livet inträffar.

Den ökade digitaliseringen samt den ständiga tillgången till och spridningen av information i sociala medier påverkar såväl de mellanmänniska interaktionerna som interaktionen mellan individ och samhälle. I dagens samhälle finns det också en oro knuten till den sårbarhet som den ökade digitaliseringen innebär. Likväl som det finns en stor nytta i att digitalisering bidrar med effektivitet och ökar möjligheter för individer att göra självständiga val så finns det nackdelar. Det är viktigt att identifiera och motverka dessa nackdelar, och det är särskilt viktigt att ha en medvetenhet kring detta i relation till individer med större riskfaktorer som därmed löper större risk att hamna i utanförskap.

Framtagande av gemensam framtidsbild

Genom att i samverkan identifiera de risker och sårbarheter som finns i vår närmiljö i problembilder likt den här, framträder flera av de utmaningar vi samverkansparter har att hantera inom en snar framtid. Denna kunskap är viktig och värdefull, och för att åtgärda riskerna krävs ett tydligt förebyggande och främjande arbete. Genom att tillsammans identifiera vilken framtidsutveckling som är önskvärd kan vi också identifiera vilka insatser vi behöver samla oss kring för att motverka att de risker och sårbarheter som vi identifierat uppstår fortsatt, samt vad vi behöver främja för att utveckla positiva mönster. En framtidsbild med gemensamt uppsatta mål kan bidra till att medborgarlöften blir en del av det långsiktigt strategiska arbetet för en socialt hållbar utveckling.

---

⁸ [Lupp-enkäten Varberg 2018.pdf](#)